

Copyright © Editions Gallimard (Paris), 1971
Copyright © Sezam Book, 2021

Жан-Пол Сартр

МУЧНИНА

Превод
Мирјана Вукмировић

SEZAM BOOK
Зрењанин, 2021

Дабру
*Тај момак је безначајан за заједницу,
он је само њојединац.*
Луј Фердинан Селин,
Црква

Напомена издавача

Ове су свеске нађене међу харџијама Анџоана Роканџена. Објављујемо их без икаквих измена.

Прва сџраница је без даџума, али имамо ваља-них разлоја да мислимо како она за неколико недеља џреџходи џравом дневнику. Биће, дакле, да је она била најисана најкасније око џочетџка јануара 1932.

У џо време је Анџоан Роканџен, џошџо је џуџо-вао џо Средњој Евроџи, Северној Африци и Далеком Иџтоку, већ џџри џодине био настаџен у Бувилу, с на-мером да џу заврши своја иџџоријска иџџраживања о маркизу Де Ролбону.

Издавачи

Лист без датума

Најбоље би било записивати догађаје из дана у дан. Водити дневник да би се они јасно сагледали. Не пропустити танчине, ситне чињенице, чак и ако изгледају безначајне, а, пре свега, разврстати их. Треба рећи како ја видим тај сто, улицу, људе, своје пакло дувана, јер се *џо* променило. Треба тачно одредити обим и природу те промене.

На пример, ево картонске кутије у којој је моја бочица мастила. Требало би покушати да се каже како сам је видео пре а како је сад.¹ Е па! то је правоугли паралелопипед, истиче се на – то је глупо, нема ништа да се каже о њему. Ето шта треба избегавати, не треба уносити чудновато тамо где нема ничега. Мислим да се та опасност јавља ако се води дневник: све се преувеличава, вреба, непрекидно се намеће истина. С друге стране, извесно је да сваког часа – и управо поводом те кутије или било којег другог предмета – могу препознати тај прекјучерашњи утисак. Морам бити увек спреман, иначе би ми опет исклизнуо између прстију. Не треба ништа

---

1 Једна реч је изостављена.

већ² брижљиво и до у танчине бележити све оно што се дешава.

Природно, не могу више ништа јасно да напишем о тим суботњим и прекјучерашњим згодама, већ сам сувише удаљен од њих; могу једино да кажем то да, ни у једном ни у другом случају, није било ничега што се обично назива догађајем. У суботу су се малишани играли жабица и ја сам пожелео да као они завитлам један камичак у море. У том тренутку сам се зауставио, испустио каменчић и отишао. По свој прилици, мора да сам изгледао изгубљен, јер су се мангупи смејали иза мојих леђа.

Ето, што се тиче оног споља. То што се догодило у мени није оставило јасне трагове. Било је нешто што сам видео и што ми се смучило, али не знам више да ли сам гледао море или облукат. Облукат је био пљоснат, потпуно сув с једне стране, влажан и каљав с друге. Држао сам га за рубове, веома размакнути прстима, да се не бих упрљао. Прекјуче је било много сложеније. А постојао је и тај низ подударности, неспоразума, које себи не могу да објасним. Али нећу се сад забављати стављањем свега тога на хартију. Најзад, извесно је да ме је било страх или да сам осетио нешто слично томе. Да сам само знао чега сам се плашио, већ бих начинио велики корак.

Необично је то што нипошто нисам расположен да себе сматрам лудим, чак ми је очигледно да то

---

2 Једна реч је прецртана (можда „наметати” или „измишљати”), друга, додата изнад ње, нечитка је.

нисам: све те промене тичу се предмета. То је, барем, оно у шта бих желео да будем сигуран.

*10 и по сати*³

Можда је, коначно, то одиста био мали напад лудила. Нема му више ни трага. Моја необична осећања од оне прошле седмице изгледају ми данас веома смешна: не покушавам више да их разумем. Вечерас се добро осећам, као прави грађанин у овом свету. Овде је моја соба, окренута ка североистоку. Испод, Улица Осакаћених и градилиште нове железничке станице. Са свог прозора, на углу Булеvara Виктора Ноара, видим црвен и бео пламен кафане *Железничарско сасијајалиише*. Управо је стигао воз из Париза. Људи излазе из старе станице и разилазе се по улицама. Чујем кораке и гласове. Мноштво особа чека последњи трамвај. Мора да је то она тужна скупина око плинске светиљке, тачно испод мог прозора. Па лепо, треба да чекају још неколико минута: трамвај неће проћи пре четврт до једанаест. Само да ноћас не стигну трговачки путници: толико ми се спава и толико сна треба да надокнадим. Једна добра ноћ, једна једина, и све би те приче биле одагане.

Једанаест сати мање четврт: нема више никакве бојазни, они би већ били ту. Осим ако то није дан

---

3 Очигледно увече. Одељак који следи много је познији него претходни. Склони смо да верујемо како је написан најраније, сутрадан.

господина из Руана. Он долази сваке седмице, чувају му собу н° 2, на првом спрату, ону која има биде. Он још може да дође: често попије криглу пива у *Железничарском сасџајалишију* пре него што легне. Уосталом, он не прави превелику буку. Сав је ситан и веома чист, са црним навоштеним брцима и периком. Ево га.

Па лепо, кад сам га чуо како се пење степеништем, то ме је мало охрабрило, толико је било утешно: шта има да се плашимо од тако тачног света? Мислим да сам се излечио.

А ево трамваја седмице: „Кланице – Велики докови”. Стиже уз велику буку гвожђурије. Поново креће. Сад, претоварен коферима и уснулом децом, понире ка Великим доковима, ка фабрикама на црном Истоку. То је претпоследњи трамвај; последњи ће проћи кроз један сат.

Идем да легнем. Излечен сам, одбијам да, као девојчице, у лепу нову свеску записујем своје утиске из дана у дан.

Само би у једном случају могло бити занимљиво водити дневник: то би било ако.⁴

4 Овде престаје текст листа без датума.

Дневник

Понедељак, 25. јануар 1932.

Нешто ми се догодило, у то не могу више да сумњам. То је дошло као болест, не као обична извесност, не као очигледност. Сместило се подмукло, мало-помало; осетио сам се помало чудно, помало непријатно, и то је све. Кад се једном угнездило, није се више померало, остало је мимо и могао сам уверити себе да ми није ништа, да је то лажна узбуна. А ето, сад се то развија.

Не мислим да занат историчара припрема за психолошку анализу. У својој струци имамо посла само са целовитим чувствима на која се стављају општа имена као: Славољубље, Корист. Међутим, да бар мало познајем самог себе, требало би да се сад тиме послужим.

У мојим рукама, на пример, има нечег новог, извештан начин на који узимам лулу или виљушку. Или пак, сад виљушка има извештан начин на који се да узети, не знам. Малочас, кад сам улазио у своју собу, одједном сам се зауставио, јер сам у својој шаџи осетио неки хладан предмет који је привлачио моју

пажњу због својеврсне особености. Отворио сам шаку и погледао: просто-напросто, држао сам кваку врата. Јутрос, у Библиотеци, кад је Самоук⁵ дошао да ме поздрави, требало ми је десет секунди да га препознам. Видео сам неко непознато лице, једва лице. А затим, била је ту његова шака, као велики бели црв у мојој шаци. Сместа сам је испустио, и рука је поново млитаво пала.

И улицама се, такође, вуче мноштво шумова.

Дакле, у току ових последњих седмица догодила се нека промена. Али где? То је нека неодређена промена која не почива ни на чему. Да ли сам се то ја променио? Ако нисам ја, онда су се променили: ова соба, овај град, ова природа; треба изабрати.

*

Мислим да сам се променио ја: то је најједноставније решење. И најнепријатније. Али коначно, морам признати да сам подложен тим наглим променама. Тачно је да ја веома ретко мислим; тад се мноштво малих преображаја накупи у мени а да на то и не обратим пажњу, а затим се, једног лепог дана, догоди прави преокрет. Управо зато мој живот изгледа нескладан, неповезан. На пример, кад сам напустио Француску, нашло се много људи који су казали да

---

5 Ожје П***, о којему ће често бити речи у овом дневнику. Био је писар код судског извршитеља. Рокентен се с њим упознао 1930. у бувилској библиотеци.

сам непромишљено отишао. А кад сам се изненадно вратио, после шест година путовања, опет се свакако могло говорити о лакоумности. Још поново видим себе, с Мерсјеом, у канцеларији оног француског службеника који је прошле године дао оставку после афере Петру. Мерсје је путовао у Бенгал неким археолошким послом. Одувек сам желео да одем у Бенгал, а он ме је наговарао да му се придружим. Сад се питам зашто. Мислим да није био сигуран у Портала и да је на мене рачунао да га држим на оку. Нисам видео никакав разлог да одбијем. А чак да сам у оно време и слутио да је то нека мала намештаљка Порталу, био је то разлог више да одушевљено прихватим. Дакле, био сам одузет, нисам могао да кажем ни речи. Упорно сам посматрао једну кмерску статуету, на зеленом застирачу, поред телефона. Чинило ми се да сам испуњен биљним соком или млаким млеком. Мерсје ми је говорио с анђеоским стрпљењем које је прикривало лаку раздраженост:

– Зар не, потребно ми је да будем званично обавештен? Знам да ћете на крају рећи: боље би било да одмах прихватите.

Он има тамнориђу, веома намирисану браду. При сваком покрету његове главе удисао сам талас мириса. И потом се одједном пробудих из шестогодишњег сна.

Кип ми се учини непријатан и глуп и осетих да се тешко досађујем. Нисам успевао да схватим зашто сам у Индокини. Шта сам ту радио? Зашто сам говорио с тим људима? Зашто сам био тако смешно

одевен? Моја страст је умрла. Она ме је преплављивала и ваљала годинама; сад сам се осећао празним. Али то није било оно најгоре: преда мном, постављена с извесном немарношћу, била је једна позамашна и отужна идеја. Не знам тачно шта је то било, али нисам могао да је гледам, толико ми се гадила. Све се то за мене мешало с мирисом Мерсјеове браде.

Стресох се, бесан на њега, и набусито одговорих:

– Захваљујем вам, али мислим да сам довољно путовао: сад треба да се вратим у Француску.

Два дана касније, укрцао сам се на брод за Марсеј.

Ако се не варам, ако су сви знаци који се гомилају претече неке нове промене у мом животу, онда ме је страх. То не значи да је мој живот богат, ни тежак, ни драгоцен. Али се плашим онога што ће се ускоро родити, што ће ме се дочепати – и одвући ме, куда? Да ли ћу ускоро опет морати да одем, да све оставим недовршено, своја истраживања, своју књигу? Да ли ћу се пробудити кроз неколико месеци, кроз неколико година, изнурен, разочаран, усред нових рушевина? Желео бих да видим јасно у себи пре него што буде прекасно.

Ушорак, 26. јануар

Ништа ново.

Радио сам од девет до један у Библиотеци. Приредио сам XII поглавље и све што се тиче Ролбоновог боравка у Русији све до смрти Павла I. Ето, посао је

готов: о томе неће више бити речи до преписивања начисто.

Сад је један и по час. Налазим се у кафани *Мабли*, једем сендвич, све је скоро нормално. Усталом, у кафанама је увек све нормално, а посебно у кафани *Мабли*, због пословође господина Фаскела, на чијем је лицу веома сигуран и умирујући израз нитковлука. Ускоро ће час његовог подневног одмора и очи су му већ ружичасте, али му понашање остаје живахно и одлучно. Шета између столова и поверљиво прилази гостима:

– Господине, да ли сте задовољни?

Смешим се видећи га тако живахног: у часовима кад се његов локал празни, празни се и његова глава. Од два до четири кафана је пушта, и тад господин Фаскел начини неколико корака с тупавим изразом на лицу, конобари гасе светла, а он клизи у бесвесно стање: кад је тај човек сам, он заспи.

Остаје још двадесетак гостију: нежења, инжењерчића, чиновника. Они на брзу брзину ручају у породичним пансионима које зову својим прчварницама, а, како им је потребно мало раскоши, после свог оброка долазе овамо да попију кафу и играју покер с коцком; на махове мало галаме, што мени не смета. И они, да би постојали, треба да се окупе.

Ја живим сам, потпуно сам. Не разговарам ни с ким, никад; не добијам ништа, не дајем ништа. Самоук се не рачуна. Постоји, додуше, Франсоаза, власница *Железничарској састјајалишија*. Али, да

ли с њом разговарам? Понекад, после вечере, кад ме послужује криглом пива, упитам је:

– Имате ли вечерас времена?

Она никад не одбија и ја крећем за њом у једну од оних великих соба на првом спрату, које изнајмљује на сат или на дан. Не дајем јој паре: љубимо се и тако једно другом плаћамо. Она у томе ужива (потребан јој је мушкарац на дан и има мноштво других осим мене), а ја се тако прочишћавам од неких меланхолија чији ми је узрок одвећ добро познат. Али размењујемо једва неколико речи. А чему? Свако за себе; уосталом, у њеним очима, пре свега остајем гост њене кафане. Скидајући хаљину, она ми каже:

– Реците, да ли вам је познат неки аперитив *бри-ко*? Зато што су га два госта тражила ове седмице. Мала није знала шта је то, те је дошла да ме упозори. Били су то путници, мора да су то пили у Паризу. Али ја не волим да купујем а да не знам шта купујем. Ако вам то не смета, нећу скинути чарапе.

Некад – чак дуго пошто ме је напустила – мислио сам због Ани. Сад не мислим више ни за кога; чак се не бринем ни да тражим речи. То тече у мени, брже или спорије, не задржавам ништа, нека иде како иде. Најчешће, зато што се не везују за речи, моје мисли остају магле. Оне оцртавају нејасне и пријатне облике, ишчезавају: сместа их заборављам.

Ти млади људи ме одушевљавају: пијући своју кафу, приповедају одређене, и вероватне приче. Ако их запитате шта су радили јуче, они се не збуњују: обавесте вас о томе у две речи. На њиховом месту, ја

бих муцао. Истина је да се већ одавно нико не брине више о томе како ја користим своје време. Кад човек живи сâм, чак више ни не зна шта је то причати: оно што је вероватно ишчезава истовремено кад и пријатељи. Пушта и догађаје да теку; види како нагло искрсавају људи који говоре и одлазе, понире у приче без главе и репа: био би огаван сведок. Али, у накнаду, све невероватно, све оно чему се у кафанама не би могло веровати, то се не пропушта. На пример, у суботу око четири сата после подне, на парчету плочника прекривеног даскама крај станичног градилишта, нека женица одевена у плаво попут неба трчала је унатрашке, смејући се, машући марамицом. Истовремено, неки црнац у кишном капуту жућкастобеле боје, са жутим ципелама и са зеленим шеширом, скретао је за угао улице и звиждао. Још идући унатрашке, жена се сударила с њим испод фењера обешеног о ограду који увече пале. Дакле, били су ту, испод запаљеног неба, истовремено: та ограда која тако јако воња на овлажено дрво, тај фењер, та припроста плава женица у наручју црнца. Да нас је четворица или петорица, претпостављам да бисмо опазили судар, све те нежне боје, лепи плави капут који је изгледао као перјана дуња, светли кишни мантил, црвена стакла фењера; смејали бисмо се пренеражености која се појавила на та два дечја лица.

Ретко сâм човек пожели да се смеје: та скупина је за мене оживела веома снажним и чак дивљим, али чистим смислом. Потом се растурила, остали су само фењер, ограда и небо: то је било још прилично

лепо. Сат касније, фењер је био упаљен, ветар је дувао, небо је било црно: баш ништа више није остало.

Све то одиста није ново; та безопасна узбуђења нисам никад одбијао; напротив. Да бисмо их осетили, довољно је да будемо сасвим мало сами, управо довољно да бисмо се у правом тренутку ратосиљали вероватноће. Али остајао сам сасвим близу људи, на површини самоће, чврсто решен да у случају узбуне потражим уточиште међу њима: у суштини, досад сам био аматер.

Сад, има посвуда ствари као што је та пивска чаша тамо, на столу. Кад је видим, пожелим да кажем: доста је, не играм више. Врло добро схватам да сам отишао предалеко. Претпостављам да самоћи не можемо „одредити њен део”. То не значи да завирујем под кревет пре него што легнем, нити да стрепим да ћу видети како се усред ноћи врата моје собе нагло отварају. Само, ипак, узнемирен сам: ето пола сата избегавам да гледам ту пивску чашу. Гледам изнад, испод, десно, лево: али њу не желим да видим. А врло добро знам да ми све те нежење које ме окружују не могу бити ни од какве помоћи: сувише је касно, не могу више да нађем уточиште међу њима. Потапшали би ме по рамену, рекли би ми:

– Па лепо, шта је с том пивском чашом? Она је као и друге. Косо је брушена, с дршком, на њој је мали грб с лопатом, а на грбу пише *Spatenbräu*.

Знам све то, али знам да постоји нешто друго. Готово ништа. Али не могу више да објасним то што

видим. Никоме. Ето: сасвим лагано клизим на дно воде, ка страху.

Сâм сам усред тих веселих и разборитих гласова. Сви ти људи проводе време објашњавајући се, срећно признајући да су истог мишљења. Боже мој, какав значај приписују томе што сви заједно мисле исте ствари. Довољно је видети њихово расположење кад између њих пролази неки од оних људи с рибљим очима, који као да гледају унутра и с којима се човек нипошто више не може сложити. Кад ми је било осам година и кад сам се играо у Луксембуршком парку, био је један такав који би седео у чуваревој кућици, уз ограду што се протеже дуж Улице Огиста Конта. Он није говорио, али је с времена на време протезао ногу и са запрепашћењем посматрао своје стопало. То стопало је било обувено у високу ципелу, али је друго било у папучи. Чувар је рекао мом стрицу да је то бивши школски надзорник. Пензионисали су га зато што је, одевен као академик, прочитао о тромесечју оцене у разредима. Ми смо га се страховито плашили јер смо осећали да је сâм. Једног дана се насмешио Роберу, издалека пружајући ка њему руке: Робер се умало није онесвестио. Није нас плашио бедан изглед тог старца, ни гука коју је имао на врату и која се чешала о руб његовог лажног оковратника: али смо осећали да он у својој глави образује мисли морског рака или јастога. А у нама је изазивало страх и трепет то што се мисли јастога могу образовати о чуваревој кућици, о нашим обручима, о грмовима.

Да ли ме то, дакле, чека? Први пут ми је досадно што сам сам. Желео бих да говорим с неким о томе шта ми се догађа пре него што буде прекасно, пре него што почнем да плашим малишане. Желео бих да је Ани ту.

Необично је то: управо сам исписао десет страница, а нисам рекао истину – барем не целу истину. Кад сам испод датума написао „Ништа ново”, учинио сам то нечисте савести: у ствари, прича, која није ни срамна ни необична, одбијала је да буде испричана. „Ништа ново.” Дивим се томе како човек може да лаже придобијајући право на своју страну. Очигледно, није се догодило ништа ново, ако баш хоћемо: јутрос, у осам и четврт, кад сам излазио из Хотела *Пренџанија* да бих отишао у Библиотеку, хтео сам, а нисам могао, да подигнем неку хартију која се вукла по земљи. То је све, и то чак није догађај. Да, али, да кажем целу истину, то ме је дубоко погодило: мислио сам да више нисам слободан. У Библиотеци сам безуспешно настојао да се ослободим те помисли. Желео сам да побегнем од ње у кафани *Мабли*. Надао сам се да ће ишчезнути на светлостима. Али је она остала ту, у мени, тешка и болна. Она ми је диктирала претходне странице.

Зашто нисам говорио о њој? Мора бити из поноса, а затим, помало и због неспретности. Немам обичај да себи причам о томе шта ми се догађа, тако да не проналазим поново прави редослед догађаја, не разликујем оно што је важно. Али сад је готово:

поново сам прочитао то што сам написао у кафани *Мабли* и било ме је стид; не желим тајне, ни душевна расположења, ни неизрециво; нисам ни невинашце ни свештеник да бих се играо унутарњег живота.

Нема богзна шта да се каже: нисам могао да подигнем хартију, то је све.

Много волим да скупљам кестенове, старе крпе, нарочито листове хартије. Пријатно ми је да их узимам, да их стискам у руци; само што их не принесем устима, као што то чине деца. Ани се жестоко љутила кад бих хватао за руб и подизао тешке и раскошне папире, али вероватно упрљане говнима. Лети или почетком јесени проналазимо у парковима комаде новина које је сунце испекло, исушене и лако ломљиве као суво лишће, тако жуте да би се могло поверовати како су провучени кроз пикринску киселину. Једни листови су, зими, истуцани, измрвљени, умрљани – они се враћају земљи. Други, нови-новцијати и чак слеђени, сасвим бели, лепршави, положени су као лабудови, али се одоздо земља већ лепи за њих. Они се превијају, отимају блату, али само зато да би се мало даље коначно спљоштили. Све то је добро узети. Понекад их једноставно пипам посматрајући их сасвим изблиза, други пут их цепам да бих слушао њихово дуго пуцкетање, или, пак, ако су одвећ влажни, палим их, што не иде без муке; потом бришем дланове пуне блата о неки зид или о стабло неког дрвета.

Дакле, данас сам гледао риђе чизме коњичког официра који је излазио из касарне. Пратећи их

погледом, видео сам хартију која је лежала поред баре. Помислио сам да ће официр својом петом згњечити хартију у блату, али није: једним коракком је прекорачио и папир и локву. Приближио сам се: била је то страница на линије, без сумње истргнута из школске свеске. Киша ју је намочила и уврнула, била је прекривена пликовима и отеклинама, као опечена шака. Црвена боја рубне црте претворила се у ружичасту пару; мастило се местимично разлило. Доњи део стране ишчекао је под кором блата. Сагнуо сам се, већ сам се радовао што ћу додирнути ту нежну и свежу кашу која ће се под мојим прстима уваљати у сиве лоптице... Нисам могао.

Остао сам једну секунду савијен, прочитао „Диктат: Бела сова”, затим сам се усправио, празних руку. Нисам више слободан, не могу више да чиним оно што хоћу.

Предмети не би требало да додирују, јер нису живи. Њима се служимо, враћамо их на место, живимо усред њих: они су корисни, ништа више. А мене додирују, то је неподношљиво. Страх ме је да дођем у додир с њима, баш као да су живе животиње.

Сад видим; боље се сећам онога што сам неки дан осетио на обали мора, кад сам држао онај облутак. Била је то нека врста сладуњаваог гађења. Што је то било непријатно! А потицало је од облутка, сигуран сам у то, прелазило је из облутка у моје шаке. Да, то је то, то је управо то: нека врста мучнине у шакама.